

Bilirkişi görüşü oluşturulurken kaçınılması gereken hususlar: Önyargı ve aşırı değerlendirme.

Algı, gözlem ve deneyimlerimiz günlük yaşamımızda kolay karar vermemize yarayan zihinsel kısa yollarımızdır. Yürürken, hal ve tavrından hoşlanmadığımız birisinden veya sürücüsünün araç kullanma tarzından huzursuz olduğumuz bir otomobilden uzak durmak, o birey veya sürücüye karşı zihnimizde oluşan peşin hükümdür. Sağduyu diye adlandırarak benimsediğimiz bu tutum birçok kez zararlı dış etmenlerden korunmamıza yarıyor olsa da adli tıp ve adli bilimler mesleki pratiği açısından kesinlikle uzak durulması gereken bir etmendir.

Bilişsel önyargı Adli Tıp ve Adli Bilimler alanında ve bilhassa adli belge inceleme konusunda artan sıklıkta ele alınmaktadır. Hırsızlık, cinsel saldırı, şiddet olaylarından sonra yakın mesafedeki evsiz ya da sabıkalı birinin potansiyel fail olarak görülmesi bu konunun yansımasıdır.

Gerek adalet gerekse bilirkişilik sistemindeki önyargı konusu popüler kültürde de birçok kez işlenmiştir. İngiltere'deki Gyildford bombalama olayından sorumlu tutulan ve IRA ile bağlantısı olduğu düşünülen Gerry Conlon'un yaşamını konu alan "Babam için" otobiyografik filmi adalet sistemindeki önyargıya iyi bir örnek olsa gerektir.

Bir örnekte bilirkişilik sisteminden verelim: FBI tarafından-parmak izi olay yerinden elde edilen izler ile eşleştire denilerek-2004 yılındaki Madrid tren bombalamasından sorumlu tutulan ABD'li Avukat Brandon Mayfield vakasını da okumayı unutmayınız. Onun hakkında oluşan önyargıya Mısır kökenli bir eşi olması ve kendisinin sonradan İslam dinini seçmesi yol açmış olsa gerektir.

Örnekler sadece yurt dışındaki vakalar ile sınırlı değil tabii ki, kısa süre önce önüme gelen iki vakadan; Cinsel saldırı iddiası olan bir vakada mağdurdan elde edilen ve şüpheliye ait olduğu anlaşılan DNA'nın sperm kaynaklı olduğuna bu konudaki altın standart olan mikroskopik tespit yapmaksızın karar vermek; ya da ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı ölüm vakasında, şüphelinin giysilerinde saptanan ve ölene ait olduğu belirtilen DNA'nın biyolojik kaynağının kan olduğuna sadece ön tarama testi ile karar vermek, DNA'nın ölenin yakın arkadaşı olan şüphelinin bir başka biyolojik örneğinden neşet etmiş olabileceğini akla getirmemek; bir önyargı ürünü değil ise en azından kolaycılık ya da verilerin aşırı değerlendirmesidir. Bilirkişinin tespit edilen verileri aşırı değerlendirdiğini düşündüğüm yakın zamanlı bir başka vakada ise, oldukça yıpranmış bir senette "kağıt lif kakmaları ve yapıştırıcı bakiyesi olması muhtemel kalmıntılar" görüldüğü belirtilerek senetteki borçlu imzasının özel bir sahtecilik yöntemi ile elde edildiğinin ifade edilmesidir. Bu vakada olduğu gibi aşırı özgüvenin, bak ben nasıl çözdüm yaklaşımının hata potansiyelini artırdığını unutmayalım.

Önyargı eleştirel düşüncüyü yok eder ve irrasyonel sonuçlara varmamıza sebep olabilir. Bununla mücadele edebilmek için öncelikle böyle bir durumun varlığını kabul ederek, vardığımız kararın aksine düşünmemizi gerektirecek teknik veriler var mı sorusunu aklımıza getirmemiz gerekmektedir.

Önyargıdan uzaklaştıran bir başka yöntem, kendi görüşünüzü birlikte bilirkişi raporu düzenleyeceğiniz uzmanların görüşünü öğrenmeden oluşturmanızdır. Aksi taktirde çoğunluk görüşüne kayabilirsiniz. Bu tespitimden diğer meslektaşlarımızın görüşlerini göz ardı edelim sonucunu çıkarmamak gereklidir, aksine onların kanıtlarını dinlemek, gözünüzden kaçabilecek hususlara dikkatinizin çekilmesine yol açabilir. Son tavsiyem teknik görüşünüzü oluşturmadan tarafların beyanlarını okumayınız, tam tersine kararınız belirginleştikten sonra adli tahkikat dosyasının tek satırını atlamadan okumakta yarar vardır.

Bu sayıda altı araştırma, iki derleme makale ile beğenimize çıkmış bulunuyoruz. İyi okumalar dilerim.